

УДК 351.95

Левандовська Олена Михайлівна

аспірант кафедри економіки

*Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова*

Левандовская Елена Михайловна

аспирант кафедры экономики

*Харьковского национального университета
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова*

Levandovska Olena

Postgraduate Student of the Department of Economy

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ
ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВОЇ ЙОГО РОЗВИТКУ
ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ АНАЛИТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ
ПРЕДПРИЯТИЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ЕГО РАЗВИТИЯ
STUDY OF THE FEATURES OF ANALYTICAL WORK OF THE
ENTERPRISE AS A CONSTITUENT OF ITS DEVELOPMENT**

Анотація. У статті висвітлюється напрям економічної сфери, присвячений колу питань, пов'язаних з проблемитикою аналітичної роботи на підприємстві, а саме: проведення аналітичних дій на підприємстві однієї з складових, що формують підґрунття для його розвитку у сучасних умовах господарювання. Сутність інформації, як основного матеріалу для аналітичної роботи полягає в сукупності відображених у нею ознак об'єктів, систем, явищ та процесів, виділеної з найбільшого обсягу. Інформація завжди відображає ступінь зміни

існуючого знання. Основою аналізу є виявлення динаміки структурних елементів, що дозволяє в подальшому здійснювати прогноз зрушень майнового стану, складу засобів господарювання та джерел покриття, що важливо враховувати для основних напрямів розвитку підприємства. Представлене порівняння демонструє існування різних підходів в оцінці фінансового стану підприємства, так залежно від авторського підходу методика передбачають різну кількість етапів, способів і інструментів їх реалізації. Відповідно в залежності від використовуваного методу і комплексності підходу і передбачається певна трудомісткість процесу аналізу. У загальному вигляді методика аналізу фінансового стану підприємства представлено у вигляді малюнка. Таким чином, у фінансовому аналізі існують різноманітні методики, що дозволяють оцінити поточний фінансовий стан підприємства і дати прогноз його розвитку. При цьому управління фінансовим станом здійснюється на основі складання прогнозних значень майбутніх показників. Ефективність проведеного аналізу фінансового стану підприємства залежить від повноти і якості використовуваної інформації. Спрощений підхід проведення аналізу використовує тільки дані бухгалтерської звітності. При цьому звужуються рамки такого аналізу і знижується його результативність, тому що залишаються невивченими фактори, які мають значний вплив на об'єктивну оцінку фінансових результатів і фінансового стану. Ці фактори можуть бути пов'язані з галузевою приналежністю, станом навколишнього середовища (загальні ринкові тенденції, макроекономічні фактори тощо), а також іншими істотними факторами впливу, такими як стратегічний напрямок, визначений засновниками та керівництвом компанії для розвитку підприємства.

Ключові слова: аналітична робота, фінансовий аналіз, розвиток підприємства, фінансові ресурси.

Аннотация. В статье освещается направление экономической сферы, посвященное кругу вопросов, связанных с проблематикой аналитической работы на предприятии, а именно: проведение аналитических действий на предприятии одной из составляющих, формирующих основу для его развития в современных условиях хозяйствования. Сущность информации, как основного материала для аналитической работы основывается на совокупности отраженных в ней признаков объектов, систем, явлений и процессов, выделенной из наибольшего объема. Информация всегда отражает степень изменения существующего знания. Основой анализа является выявление динамики структурных элементов, позволяющее в дальнейшем осуществлять прогноз сдвигов имущественного состояния, состава средств хозяйствования и источников покрытия, что важно учитывать на основных направлениях в развитии предприятия. Представленное сравнение демонстрирует существование различных подходов в оценке финансового состояния предприятия, так в зависимости от авторского подхода методики предполагают разное количество этапов, способов и инструментов их реализации. Соответственно в зависимости от используемого метода и комплексности подхода и предполагается определенная трудоемкость процесса анализа. В общем виде методика анализа финансового состояния предприятия представлена в виде рисунка. Таким образом, в финансовом анализе существуют различные методики, позволяющие оценить текущее финансовое состояние предприятия и дать прогноз его развитию. При этом управление финансовым состоянием осуществляется на основе составления прогнозных значений будущих показателей. Эффективность проведенного анализа денежного состояния компании зависит от полноты и свойства используемой информации. Упрощенный подход к проведению анализа использует только данные бухгалтерской отчетности. При этом

сужаются рамки такого анализа и снижается его результативность, так как остаются неизученными факторы, оказывающие значительное влияние на объективную оценку финансовых результатов и финансового состояния. Эти факторы могут быть связаны с отраслевой принадлежностью, состоянием окружающей среды (общие рыночные тенденции, макроэкономические факторы и т.д.), а также другими существенными факторами воздействия, такими как стратегическое направление, определенное учредителями и руководством компании.

Ключевые слова: аналитическая работа, денежный анализ, развитие компании, денежные ресурсы.

Summary. The article highlights the direction of the economic sphere on a range of issues related to the problems of analytical work at the enterprise, namely: conducting analytical actions at the enterprise one of the components that form the basis for its development in modern economic conditions. for analytical work is a set of reflected features of objects, systems, phenomena and processes, selected from the largest volume. The information always reflects the degree of change of existing knowledge. The basis of the analysis is to identify the dynamics of structural elements, which allows further forecasting of changes in assets, assets and sources of coverage financial condition of the enterprise, so depending on the author's approach methods provide a different number of stages, methods and tools for their implementation. Accordingly, depending on the method used and the complexity of the approach and provides some complexity of the analysis process. In general, the method of analysis of the financial condition of the enterprise is presented in the form of a figure. thus, in the financial analysis there are various techniques that allow you to assess the current financial condition of the enterprise and give a forecast of its development. Thus, management of a financial condition is carried out on the basis of drawing up of forecast values of future indicators. The effectiveness of

the analysis of the financial condition of the enterprise depends on the completeness and quality of the information used. A simplified approach to analysis uses only accounting data. This narrows the scope of such analysis and reduces its effectiveness, because there are unexplored factors that have a significant impact on the objective assessment of financial results and financial condition. These factors may be related to industry affiliation, environmental conditions (general market trends, macroeconomic factors, etc.), as well as other significant factors of influence, such as the strategic direction determined by the founders and management of the company.

***Key words:** analytical work, financial analysis, enterprise development, financial resources.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання не вироблено єдиних класифікаційних способів, методів і прийомів проведення фінансового аналізу стану суб'єктів господарювання в зв'язку з різноманітністю завдань такого аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу написання даної статті покладено наукові ідеї таких відомих вчених: Павленко О.І.[4], Петренко В. С. [5, с.139-140], Шорохов М. Н. [7, с. 54-55], Юдін Н. А. [8, с. 111-112], Аверіна М. Ю. [1], Азарова А.О. [2], Кизим М. О. [3].

Варто підкреслити, що в науковій літературі відсутні комплексні дослідження теоретичних підходів до особливостей проведення аналітичних дій на підприємстві.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проведення аналітичних дій на підприємстві однієї з складових, що формують підґрунтя для його розвитку у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. У загальному плані методика аналізу фінансового стану призначена для формування достовірної оцінки наявних фінансових ресурсів, їх розміщення і використання в процесі фінансової

діяльності, виявлення ресурсів мобілізації та поліпшення фінансового стану та розвитку підприємства.

Для цього в процесі проведення аналітичних дій використовують стандартні методи читання бухгалтерської (фінансової) звітності, до них відносяться [2, с. 97]:

- горизонтальний (тимчасовий) аналіз - порівняння кожної позиції з попереднім періодом, що дозволяє визначити закономірності зміни окремих статей звітності або їх груп. Основою аналізу є визначення базисних темпів зростання статей балансу або звіту про фінансові результати;

- вертикальний (структурний) аналіз - визначення структурних елементів ключових показників звітності і ступеня впливу таких елементів на загальні результати. Основою аналізу є виявлення динаміки структурних елементів, що дозволяє в подальшому здійснювати прогноз зрушень майнового стану, складу засобів господарювання та джерел покриття;

- трендовий аналіз - визначення тренду на основі зміни кожної позиції звітності за ряд попередніх років, тобто формування основної тенденції розвитку показника, очищеної від випадкових впливів і індивідуальних особливостей окремих періодів. За допомогою тренду формують можливі значення показників в майбутньому, а, отже, ведеться перспективний прогнозний аналіз;

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - розрахунок фінансових коефіцієнтів - аналіз і інтерпретація фінансової звітності за допомогою набору фінансових показників (коефіцієнтів);

- порівняльний (просторовий) аналіз - поєднує як внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками підприємства, підрозділів, цехів, так і міжгосподарський аналіз показників даного підприємства з показниками

конкурентів, з середньо-галузевими та середніми загальноекономічними даними;

- факторний аналіз - виявлення причин і ступеня впливу граничних чинників на зміну результативного показника з використанням детермінованих і стохастичних прийомів дослідження. При цьому виділяють прямий факторний аналіз - поділ результативного показника на окремі складові елементи - і зворотний (синтез) - з'єднання елементів в загальний результативний показник.

Таблиця 1

Порівняння сучасних методик аналізу фінансового стану

Автор	Основні елементи методики аналізу	Оціночні параметри						
		всєбічна оцінка	комплексність	простота розрахунків	оцінка банкрутства	факторний аналіз	прогнозування	трудомісткість
Павленко О.І. [4, с. 73-74]	Використання декількох видів аналізу: попередній аналіз, експрес-аналіз, поглиблений аналіз, прогнозний аналіз фінансових показників	-	-	+	-	-	+	-
Петренко В.С. [5, с. 139-140]	Використання трьох способів аналізу: графічного, табличного і коефіцієнтний	+	+	-	+	-	-	+
Шорохов М. Н. [7, с. 54-55]	Аналіз майнового стану, джерел формування та розміщення капіталу, ефективності та інтенсивності використання капіталу, діагностика фінансової стійкості, платоспроможності та ризику банкрутства	+	+	-	+	+	+	+
Юдін Н. А. [8, с. 111-112]	Проведення комплексного аналізу на основі всіх форм звітності з використанням горизонтального, вертикального, трендового, коефіцієнтний і факторного аналізу	+	+	-	+	-	-	+

Джерело: складено автором на основі [4; 5; 7; 8]

Порівняння деяких методик аналізу фінансового стану підприємства представлено в таблиці 1. Представлене порівняння демонструє існування

різних підходів в оцінці фінансового стану підприємства, так залежно від авторського підходу методики передбачають різну кількість етапів, способів і інструментів їх реалізації.

Відповідно в залежності від використовуваного методу і комплексності підходу і передбачається певна трудомісткість процесу аналізу. У загальному вигляді методику аналізу фінансового стану підприємства можна відобразити як представлено на рис. 1. Перший етап аналізу дозволяє визначити наявні фінансові ресурси, оцінити ефективність їх розміщення і використання. Для цього проводять аналіз пасиву балансу як основного джерела формування майна підприємства.

Рис. 1. Етапи аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: складено авторами на основі [3; 5; 6; 7]

Крім того відмітимо, що класифікація пасивів будується за двома ознаками: за тривалістю перебування коштів в обороті (термінам їх погашення) і юридичної приналежності. В той же час оцінка динаміки власного і позикового капіталу формується на основі зіставлення темпів зростання основних елементів фінансових ресурсів. Переважне зростання позикового капіталу, що призводить до збільшення його питомої ваги в

структурі фінансових ресурсів, оцінюється позитивно, за умови, що економічна рентабельність більше середньої відсоткової ставки за користування кредитними ресурсами, тобто якщо ефект фінансового важеля має позитивне значення. В іншому випадку вітається більш інтенсивне зростання власного капіталу, що призводить до підвищення його питомої ваги в загальній величині фінансових ресурсів [3, с. 79].

Також зазначимо, що структура фінансових ресурсів оцінюється позитивно, якщо в ній домінує частка капіталу з нижчою ціною. Однак, враховуючи високу відсоткову ставку за позиковими коштами, організація вважається фінансово незалежною за умови, що в власному капіталі принаймні на 50% переважає кумулятивна частина (нерозподілений прибуток та доповнений капітал і резерви). Виконання цієї умови означатиме фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Однак слід пам'ятати, що низька частка власного капіталу може бути допустимим фактом в галузях з низькою фондоємністю, тобто для підприємств, що мають низьке значення питомої ваги необоротних активів. За таких обставин ознакою фінансової незалежності виступатиме частка власних оборотних коштів у фінансуванні поточних активів [4, с. 73].

Наступний етап аналізу передбачає аналіз динаміки, складу і структури майна, який показує ефективність використання фінансових ресурсів на підставі доцільності їх розміщення в активах. Значення даного етапу аналізу полягає у формуванні обґрунтованої оцінки динаміки активів, їх складу і структури, ступеня ризику вкладень капіталу в них, а також у виявленні резервів зростання.

Одночасно відмітимо, що критеріями оцінки складу і структури майна є [5, с. 140]:

- зростання вартості майна не завжди свідчить про збільшення економічного потенціалу організації, оскільки збільшення може

відбуватися по неліквідних статей активу, таким як довгострокова дебіторська заборгованість, наднормативні запаси сировини і матеріалів, що не користується попитом готову продукцію і товари для перепродажу;

- в структурі підприємства виробничої сфери найчастіше переважають необоротні активи, в сфері обігу найбільшу питому вагу доводиться на оборотні активи;

- зростання питомої ваги необоротних активів свідчить про підвищення рівня фінансової стійкості організації;

- зростання питомої ваги оборотних активів створює передумови для прискорення оборотності майна в цілому в разі їх раціональної структури;

- наявність дебіторської заборгованості зі незабаром погашення більше 12 місяців (довгострокової), тим більше зростання її в абсолютній формі і її питомої ваги оцінюється вкрай негативно;

- в рамках аналізу необоротних активів визначають тип стратегії керівництва організації на основі переважного питомої ваги відповідних видів необоротних активів. Можливо три види стратегії: виробнича, інноваційна та інвестиційна. Залежно від типу стратегії в ході подальшого аналізу більш детально вивчається відповідний вид необоротних активів.

Відмітимо, що після формування узагальненої оцінки структури активів і зміни майнового стану підприємства слід вивчити ефективність використання фінансових ресурсів. Дані показники враховуються при визначенні очікуваних ділової активності, яка проводиться на третьому етапі аналізу фінансового стану. Ділова активність характеризує ефективність використання фінансових і господарських ресурсів комерційної організації в процесі всіх видів діяльності, її оцінюють на базі якісних і кількісних показників. Так якісними показниками є: широта ринку збуту, імідж в середовищі партнерів по бізнесу, наявність товарного знаку, відомого за межами регіону діяльності, розвинене міжнародне

співробітництво тощо. Кількісна оцінка проводиться на базі коефіцієнтів оборотності і може бути проведена за двома напрямками: ступінь виконання плану (встановленого вище стоячою організацією або самостійно) за основними показниками, забезпечення заданих темпів їхнього зростання і рівень ефективності використання ресурсів комерційної організації [5, с. 140].

Відповідно метою аналізу третього етапу є формування економічно обґрунтованої оцінки фінансово-економічної віддачі і виявленні резервів її зростання. В такому випадку завданнями аналізу ділової активності є [6]:

- вивчення та оцінка тенденції зміни показників ділової активності; дослідження впливу основних чинників, що обумовили зміну показників ділової активності, і розрахунок величини їх конкретного впливу;
- вивчення впливу показників інтенсивності використання активів і капіталу на фінансовий стан і основні оціночні показники діяльності організації;
- узагальнення результатів аналізу, розробка конкретних заходів щодо залучення в оборот виявлених резервів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі: таким чином, у фінансовому аналізі існують різноманітні методики, що дозволяють оцінити поточний фінансовий стан підприємства і дати прогноз його розвитку. При цьому управління фінансовим станом здійснюється на основі складання прогнозних значень майбутніх показників. Ефективність проведеного аналізу фінансового стану підприємства залежить від повноти і якості використовуваної інформації. Спрощений підхід проведення аналізу використовує тільки дані бухгалтерської звітності. При цьому звужуються рамки такого аналізу і знижується його результативність, тому що залишаються невивченими фактори, які мають значний вплив на об'єктивну оцінку фінансових

результатів і фінансового стану. Ці фактори можуть бути пов'язані з галузевою приналежністю, станом навколишнього середовища (загальні ринкові тенденції, макроекономічні фактори тощо), а також іншими істотними факторами впливу, такими як стратегічний напрямок, визначений засновниками та керівництвом компанії. Пропуск таких факторів призводить до можливості помилки в оцінці стабільності фінансової діяльності та загального фінансового стану, що ускладнить розвиток підприємства.

Література

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення М.Ю Аверіна // Актуальні проблеми економіки. 2012. №9. С. 92-100.
2. Азарова А.О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія / А.О. Азарова, О.В. Рузакова. Вінниця: ВНТУ, 2012. 172 с.
3. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Х.: Вид. дім «ІНЖЕК», 2013. 144 с.
4. Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства / О.І. Павленко // Бізнеснавігатор. 2017. № 2(19). С. 72–78.
5. Петренко В.С. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства / В.С. Петренко // International scientific journal. 2015. № 8. С. 139–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_34 (дата звернення: 21.01.2022).
6. Ширяєва Н.Ю. Управління розвитком виробничо-господарської діяльності будівельної організації / Н. Ю. Ширяєва // Технологічний

аудит і резерви виробництва : зб. наук. праць. 2012. № 4/2(6). С. 123-128.

7. Шорохов М. Н. Особливості проведення діагностики фінансового стану підприємства / М. Н. Шорохов // Інноваційна економіка. 2013. № 7. С. 51–57.
8. Юдін Н. А. Діагностика фінансового стану підприємства / Н. А. Юдін // Інноваційна економіка. 2010. № 3. С. 111–113.

References

1. Averina M.Ju. Analiz ta ocinka finansovogho stanu pidpryjemstva: shljakhy pokrashhennja M.Ju Averina // Aktualjni problemy ekonomiky. 2012. #9. S. 92-100.
2. Azarova A.O. Matematychni modeli ta metody ocinjuvannja finansovogho stanu pidpryjemstva: monohrafiya / A.O. Azarova, O.V. Ruzakova. Vinnycja: VNTU, 2012. 172 s.
3. Kyzym M.O. Ocinka i diaghnostyka finansovoji stijkosti pidpryjemstva: Monohrafiya / Kyzym M.O., Zabrodsjkyj V.A., Zinchenko V.A., Kopchak Ju.S. Kh.: Vyd. dim «INZhEK», 2013. 144 s.
4. Pavlenko O.I. Vdoskonalennja mekhanizmu ocinky finansovogho stanu pidpryjemstva / O.I. Pavlenko // Biznesnavighator. 2017. # 2(19). S. 72–78.
5. Petrenko V.S. Ocinka ta shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu pidpryjemstva / V.S. Petrenko // International scientific journal. 2015. # 8. S. 139–142. URL: [http:// nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_34) (data zvernennja: 21.01.2022).
6. Shyrjajeva N.Ju. Upravlinnja rozvytkom vyrobnycho-ghospodarsjkoji dijalnosti budiveljnoji orghanizaciji / N. Ju. Shyrjajeva // Tekhnologhichnyj audyt i rezervy vyrobnyctva : zb. nauk. pracj. 2012. # 4/2(6). S. 123-128.
7. Shorokhov M. N. Osoblyvosti provedennja diaghnostyky finansovogho

stanu pidpryjemstva / M. N. Shorokhov // Innovacijna ekonomika. 2013. # 7. S. 51–57.

8. Judin N. A. Diaghnostyka finansovogho stanu pidpryjemstva / N. A. Judin // Innovacijna ekonomika. 2010. # 3. S. 111–113.